

Γενοκτονία: ένα σύντομο ιστορικό της χρήσης του όρου για τη Γάζα

Η γενοκτονία της Γάζας είναι το μεγαλύτερο μαζικό έγκλημα του 21ου αιώνα, ένα γεγονός απολύτως στοιχειοθετημένο από κάθε άποψη και με κάθε πιθανή έννοια του όρου, που ξεκινάει, στην ουσία, απ' την πρώτη ώρα και στιγμή, από έναν πολιτικο-στρατιωτικό μηχανισμό που δείχνει αμέσως έτοιμος και πρόθυμος να τη διαπράξει. Η προθυμία αυτή έρχεται από μακριά – διαθέτει ιστορικά ανιχνεύσιμες καταβολές, παρακινείται από βαθιά ιδεολογικό υπόβαθρο, και εκφράζεται τάχιστα, στις πρώτες κιόλας ώρες μετά τα χτυπήματα της 7/10, από τα πιο επίσημα χείλη της ισραηλινής ηγεσίας. Ο πρωθυπουργός Νετανιάχου παρομοιάζει τους Παλαιστίνιους με τους «Αμαληκίτες», τους βιβλικούς εχθρούς των οποίων ο Θεός προστάζει τους Ισραηλίτες «να εξαλείψουν μέχρι και την ανάμνηση», ο υπουργός Αμύνης Γιάαβ Γκάλαντ λέει ότι «πολεμάμε ανθρώπινα ζώα», ο αντιπρόεδρος του κοινοβουλίου Νίσιμ Βατούρι μιλάει για «αφανισμό της Γάζας από το πρόσωπο της γης», ο υπουργός Κληρονομιάς Αμιχάι Ελιάχου γράφει επί λέξει ότι «δεν υπάρχουν “άμαχοι” στη Γάζα», και αλλού ότι «πρέπει να βομβαρδιστούν οι αποθήκες τροφίμων στη Γάζα», και πολλά άλλα τέτοια, πλήρως καταγεγραμμένα από τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, που συνιστούν καραμπινάτο κάλεσμα σε γενοκτονία – επαναλαμβάνουμε: από την πρώτη κιόλας στιγμή. Η πρώτη ξεκάθαρα γενοκτονική πράξη, δε, του μηχανισμού αυτού, θα λέγαμε η «ιδρυτική» γενοκτονική πράξη, έρχεται μόνο 48 ώρες αργότερα, στις 9/10/2023, με τη διακοπή παροχής πόσιμου νερού στη Γάζα επί ενός πληθυσμού που εκείνη τη στιγμή ανέρχεται σε 2,3 εκατομμύρια ανθρώπους, ήδη ευάλωτους έπειτα από πολυετείς κακουχίες και στερήσεις σε βασικά είδη, φάρμακα, κ.λπ., ανάμεσα στους οποίους και δεκάδες χιλιάδες έγκυες γυναίκες. Το ίδιο πρωί, ο Γκάλαντ δηλώνει: «Θέτουμε τη λωρίδα της Γάζας σε καθεστώς πλήρους αποκλεισμού. Τους κόβουμε το ηλεκτρικό, το γκάζι, το φαί, το νερό – τους κόβουμε τα πάντα». Ήδη από εκείνη τη μέρα, λοιπόν, μπορούμε να αρχίσουμε να λέμε το ανείπωτο. Και σιγά σιγά, μέρα με τη μέρα, εκατόμβη με την εκατόμβη, από βομβαρδισμένο νοσοκομείο σε πυρπολημένο βρεφοκομείο και από ενορχηστρωμένη λιμοκτονία σε μαζικές εκτελέσεις στην ουρά για την ανθρωπιστική βοήθεια, οι γλώσσες θα αρχίσουν να λύνονται.

Τον χορό θα ξεκινήσει η καθ' ύλην αρμόδια για ζητήματα απαρτχάιντ Νότιος Αφρική, που στις 20/12/2023 θα σύρει το Ισραήλ στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης με την κατηγορία ότι «διέπραξε και διαπράττει γενοκτονία κατά των Παλαιστινίων στη Λωρίδα της Γάζας».

Τον Ιανουάριο του 2024, η Χάγη διατάσσει το Ισραήλ να σταματήσει άμεσα πράξεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Καταστολή του Εγκλήματος της

Γενοκτονίας, και παράλληλα δηλώνει ότι «είναι πιθανό οι πράξεις αυτές να αποτελούν γενοκτονία». Η λέξη παύει να είναι ταμπού στον δημόσιο λόγο.

Τον ίδιο μήνα, ο πρώην επικεφαλής των Εργατικών, Τζέρεμι Κόρμπιν, καλεί από το βήμα της βρετανικής Βουλής την (τότε συντηρητική) κυβέρνηση να στηρίξει την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου.

Τον Φεβρουάριο του 2024, στο πλαίσιο διαδήλωσης για την Παλαιστίνη στην Ουάσινγκτον, η ηθοποιός και ακτιβίστρια Σούζαν Σαράντον θα δηλώσει, απευθυνόμενη στο Κογκρέσο, «έχω το συνταγματικό δικαίωμα να αντιταχθώ στο να ξοδεύονται οι φόροι μου σε μια γενοκτονία». Στις 25/02/2024, ο 25χρονος Άαρν Μπούσνελ, εν ενεργεία σμηνίτης τής Πολεμικής Αεροπορίας των ΗΠΑ, αυτοκτονεί αυτοπυρπολούμενος έξω από την πρεσβεία του Ισραήλ στην Ουάσινγκτον. Μεταδίδοντας ζωντανά την πράξη του αυτή, δηλώνει «δεν θα συμμετέχω πια στη γενοκτονία εναντίον του παλαιστινιακού λαού».

Τον Μάρτιο του 2024 η ειδική εισηγήτρια του ΟΗΕ για τη Δυτική Όχθη και τη Γάζα, Φραντσέσκα Αλμπανέζε, αναφέρει σε έκθεσή της ότι υπάρχουν «βάσιμοι λόγοι» να θεωρούμε ότι «το Ισραήλ διαπράττει γενοκτονία στη Γάζα».

Τον Απρίλιο του 2024, ξεκινούν οι μαζικές κινητοποιήσεις στα αμερικανικά πανεπιστήμια με πρώτο το Columbia, αμέσως μετά το Yale και το Harvard, και στη συνέχεια δεκάδες άλλα παντού στον δυτικό κόσμο, ζητώντας κυρώσεις κατά του Ισραήλ και αναγνώριση παλαιστινιακού κράτους. Η χρήση του όρου «γενοκτονία» υπάρχει από την αρχή στο λεξιλόγιο των φοιτητών που συμμετέχουν στις διαμαρτυρίες. Οι κινητοποιήσεις στα αμερικανικά campus διαρκούν όλη την άνοιξη και το καλοκαίρι, ώσπου πατάσσονται βίαια από την κυβέρνηση των Δημοκρατικών. Τον ίδιο μήνα, ο Ισραηλινός ιστορικός Άμος Γκόλντμπεργκ δηλώνει ότι «δεν γίνεται πλέον να αποφύγουμε να πούμε ότι αυτό που συμβαίνει στη Γάζα είναι γενοκτονία» (πράγμα που θα επαναλάβει και έξι μήνες αργότερα, τον Οκτώβριο του 2024, σε συνέντευξή του στη Le Monde με περισσότερα στοιχεία).

Ιούλιος 2024, η αγγλόφωνη έκδοση της διαδικτυακής εγκυκλοπαίδειας Wikipedia αποφασίζει να μετονομάσει το λήμμα «Allegations of genocide in the Gaza war» σε «Gaza genocide» (βλ. Refaella Goichman, «English-language Wikipedia Editors Concluded: Israel Committing Genocide in Gaza», Haaretz, 08/08/2024).

Σεπτέμβριος 2024, ο συγγραφέας και διανοούμενος Τάρικ Άλι, σε συνέντευξή του στο Democracy Now!, κατηγορεί τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου ότι «στηρίζουν τη γενοκτονία της Γάζας».

Οκτώβριος 2024, η Καναδή δημοσιογράφος και ερευνήτρια Νάομι Κλάιν γράφει ότι «οι επιθέσεις της 07/10/2023 χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα από το Ισραήλ για να δικαιολογήσει τη γενοκτονία της Γάζας».

Νοέμβριος 2024, το ιρλανδικό κοινοβούλιο εγκρίνει ψήφισμα που δηλώνει ότι «διαπράττεται

γενοκτονία μπροστά στα μάτια μας από το Ισραήλ στη Γάζα».

Δεκέμβριος 2024, το Human Rights Watch (HRW) δημοσιεύει λεπτομερή έκθεση με τίτλο «Το ισραηλινό έγκλημα εξόντωσης, Πράξεις Γενοκτονίας στη Γάζα» («Israel's Crime of Extermination, Acts of Genocide in Gaza»). Τον ίδιο μήνα, η Διεθνής Αμνηστία συμπεραίνει ρητά ότι «το Ισραήλ διαπράττει γενοκτονία επί των Παλαιστινίων της Γάζας». Ο όρος «γενοκτονία» αρχίζει να γίνεται κοινός τόπος.

Φεβρουάριος 2025, η κυβέρνηση της Ναμίμπια καταδικάζει την απόφαση της Γερμανίας να υποστηρίξει το Ισραήλ στην υπόθεση περί γενοκτονίας στο Διεθνές Δικαστήριο, κάνοντας παραλληλισμό με τη γενοκτονία των Χερέρο και των Νάμα κατά τη γερμανική κατοχή της Ναμίμπια (1904-1908).

Απρίλιος 2025, ο Ισραηλινός δημοσιογράφος Γκίντεον Λέβι, γράφει στη Haaretz ότι οι πράξεις του Ισραήλ «συνιστούν γενοκτονία», κι ότι αυτή τη στιγμή συντελείται «ηθελημένη και συστηματική καταστροφή της Γάζας και εξολόθρευση των κατοίκων της». Ο νόμος της σιωπής σπάει εντός του Ισραήλ.

Μάιος 2025, μιλώντας στο Democracy Now! η Αμερικανή ακτιβίστρια Άντζελα Ντέιβις περιγράφει τα τεκταινόμενα στη Γάζα ως «απαρτχάιντ και γενοκτονία», καλώντας σε διεθνή αλληλεγγύη και αντίσταση. Τον ίδιο μήνα, ο σπουδαίος Γάλλος ιστορικός και πρώην διπλωμάτης Ζαν Πιερ Φιλιού, που έχει εν τω μεταξύ καταφέρει να μπει στη Γάζα και να περάσει εκεί έναν μήνα κάνοντας επιτόπια έρευνα, χαρακτηρίζει τον πόλεμο του Ισραήλ ως «συνεχιζόμενη γενοκτονία» σε ένα πολύ επιδραστικό του άρθρο στη Le Monde, και ταυτόχρονα δημοσιεύει ένα βιβλίο-σοκ με όσα είδε εκεί («Un historien à Gaza» – «Ένας ιστορικός στη Γάζα», εκδ. Les Arènes). Το βιβλίο ξεκινάει με τη φράση «Τίποτα δεν μπορούσε να με είχε προετοιμάσει γι' αυτό που αντίκρισα στη Γάζα. Ο τόπος που κάποτε γνώρισα και περιδιάβηκα, δεν υπάρχει πια. Κι αυτό που απομένει, δεν περιγράφεται με λόγια».

Στα τέλη Μαΐου του 2025 έχουμε τις πρωτοβουλίες συγγραφέων που παίρνουν δημόσια θέση για τη Γάζα, με πρώτη την ανοιχτή επιστολή (στη Libération) των 300 γαλλόφωνων συγγραφέων (συμπεριλαμβανομένων δύο κατόχων Νόμπελ Λογοτεχνίας, Ανί Ερνό και Ζαν Μαρί Γκυστάβ Λε Κλεζιό) που αναφέρει ότι «επιβάλεται να ονομάσουμε αυτό που συμβαίνει ως γενοκτονία». Ακολουθούν σχεδόν ταυτόχρονα οι 380 αγγλόφωνοι στη Guardian (Ζέιντι Σμιθ, Ίαν ΜακΓιούαν, Ίρβιν Γουελς, Τζόναθαν Κόου...) που επίσης υπογραμμίζουν την ανάγκη χρήσης του όρου «γενοκτονία». Ο ρόλος αυτών των δύο ανοιχτών επιστολών πολύ δημοφιλών συγγραφέων, θεωρείται κομβικός στην πίεση που ασκήθηκε τόσο στην κοινή γνώμη όσο και στα δημόσια πρόσωπα που απέφευγαν μέχρι εκείνη τη στιγμή να πάρουν θέση.

Στις αρχές Ιουνίου, πολλοί γνωστοί ηθοποιοί μιλάνε δημοσίως για γενοκτονία (Μπράιαν Κοξ, Τζον Κιούζακ, Χοακίν Φίνιξ, κ.ά.).

Κι έτσι φτάνουμε στο καλοκαίρι του 2025 και τον περίφημο «δέκατο όγδοο μήνα». Το φαινόμενο έχει αναλυθεί πολυ πετυχημένα από τον Γάλλο φιλόσοφο Φρεντερίκ Λορντόν στο κείμενο «Endgame» που

αξίζει να αναζητήσετε (New Left Review, 27/05/2025). Ο Λορντόν εξηγεί τη δημόσια μεταστροφή μιας κρίσιμης δημοσιολογικής μάζας του κέντρου και της κεντροαριστεράς ως προς τη Γάζα, τη δυσκολία στη χρήση του όρου γενοκτονία πριν τον δέκατο όγδοο μήνα, και αντίστοιχα την εντυπωσιακή, και κυρίως μαζική του χρήση μετά τον δέκατο όγδοο μήνα. Ένα φαινόμενο που σίγουρα θα αναλυθεί περαιτέρω όσο περνά ο καιρός.

Τον Ιούλιο έχουμε μια πιο μαζική αφύπνιση εντός της ισραηλινής κοινωνίας, με τρία πολύ σημαντικά διαβήματα. Πρώτα, την παρέμβαση των Ισραηλινών Γιατρών για τα ανθρώπινα δικαιώματα (Physicians for Human Rights-Israel) που καταγγέλλει την «γενοκτονία που διαπράττει το Ισραήλ στη Γάζα», καθιστώντας τους τον πρώτο συλλογικό φορέα του Ισραήλ που χρησιμοποιεί αυτόν τον όρο. Ύστερα έρχεται η «βόμβα» του περίφημου κειμένου του ισραηλινού ιστορικού Όμερ Μπάρτοβ (που θεωρείται διεθνώς κορυφή στη μελέτη του Ολοκαυτώματος), στην οποία αναφέρει «είμαι ακαδημαϊκός μελετητής ειδικός επί Γενοκτονίας, ξέρω να την αναγνωρίζω όταν τη βλέπω», προσθέτοντας ότι υπάρχουν «αποδείξεις περί του ότι το Ισραήλ διαπράττει γενοκτονία στη Γάζα». Τέλος, αίσθηση προκαλεί η επιστολή της πολύ δημοφιλούς ΜΚΟ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, B'Tselem, με τον εύγλωττο τίτλο «Our Genocide».

Στα τέλη Ιουλίου, ο πρώην πρωθυπουργός της Γαλλίας Ντομινίκ Ντε Βιλπέν δηλώνει, σε ανοιχτή επιστολή του στη Le Monde, «είμαι υποχρεωμένος να κοιτάξω κατάματα την τραγική πραγματικότητα: Στη Γάζα διαπράττεται το έγκλημα της γενοκτονίας».

Ο Αύγουστος 2025 είναι ο μήνας της μεγάλης κινητοποίησης γύρω από το βρετανικό δίκτυο δράσης και πολιτικής ανυπακοής Palestine Action, που κηρύσσεται «παράνομη τρομοκρατική οργάνωση» διότι έγραψε με σπρέι συνθήματα υπέρ της Παλαιστίνης πάνω σε δύο μαχητικά αεροσκάφη, με καθημερινές εκδηλώσεις καθιστικής διαμαρτυρίας στο Λονδίνο μπροστά στο κοινοβούλιο υπέρ του Palestine Action και με ρητές αναφορές στη γενοκτονία της Γάζας («I oppose genocide, I support Palestine Action»), κινητοποιήσεις που οδηγούν σε συλλήψεις εκατοντάδων πολιτών βάσει του αντιτρομοκρατικού νόμου, μεταξύ των οποίων και της ποιήτριας Άλις Όσβαλντ. Η συγγραφέας Σάλι Ρούνεϊ δημοσιεύει, στο ίδιο πλαίσιο, επιστολή αλληλεγγύης προς το δίκτυο Palestine action, με αναφορές στη γενοκτονία.

Τον Σεπτέμβριο, η γαλλική οργάνωση Γιατροί Χωρίς Σύννορα (MSF) δηλώνει ότι «είμαστε μάρτυρες γενοκτονίας», το δίκτυο Film Workers for Palestine ζητάει μποϊκοτάζ των κινηματογραφικών φορέων του Ισραήλ σε δήλωση που συνυπογράφουν 1.300 άτομα (Χαβιέρ Μπαρδέμ, Τίλντα Σουίντον, Μαρκ Ράφαλο, Ολίβια Κόλμαν...), και ο Ισπανός πρωθυπουργός Πέδρο Σάντσεθ χρησιμοποιεί δημόσια τη λέξη «γενοκτονία» για να περιγράψει τις ενέργειες του Ισραήλ στη Λωρίδα της Γάζας, καλώντας σε οικονομικές κυρώσεις, ολική απαγόρευση πωλήσεων όπλων, αποκλεισμό από αθλητικές διοργανώσεις, κ.ά.

Τον ίδιο μήνα, η Διεθνής Ένωση Ερευνητών της Γενοκτονίας (IAGS) δημοσιεύει ψήφισμα που καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι ενέργειες του Ισραήλ στη Γάζα πληρούν τις νομικές προϋποθέσεις

του χαρακτηρισμού τους ως γενοκτονίας.

Τέλος, στις 16/09/2025, η πρόεδρος της ανεξάρτητης Επιτροπής Διερεύνησης του ΟΗΕ, Νάβι Πιλάι, δηλώνει ότι οι ενέργειες του Ισραήλ στη Γάζα εμπίπτουν στη νομική περιγραφή τής γενοκτονίας. Η επιτροπή αποφαινεται ότι υπάρχει γενοκτονική πρόθεση (*dolus specialis*), βασισμένη τόσο σε δηλώσεις υψηλόβαθμων ισραηλινών αξιωματούχων όσο και στο μοτίβο συμπεριφοράς των ισραηλινών δυνάμεων, όπως οι συστηματικές και στοχευμένες δολοφονίες παιδιών, η επιβολή λιμού και η δημιουργία απάνθρωπων συνθηκών διαβίωσης.

Τη μακρά πορεία προς τη συνειδητοποίηση και την παραδοχή αυτού που συμβαίνει στη Γάζα, τη χρωστάμε καταρχάς στους 250 δημοσιογράφους που σκοτώθηκαν εκεί από τον IDF, αριθμό που σύμφωνα με πρόσφατο άρθρο της Guardian ξεπερνάει αθροιστικά τους νεκρούς δημοσιογράφους των δύο παγκοσμίων πολέμων, του πολέμου της Κορέας και του πολέμου του Βιετνάμ (βλ. Anthony Bellanger, «Gaza has become journalism's graveyard. Killing journalists is killing the truth», 02/10/2025), και φυσικά στην παγκόσμια κινητοποίηση υπέρ της Παλαιστίνης, στους ανώνυμους ανθρώπους που κατά εκατομμύρια διαδηλώνουν αδιάκοπα επί δύο χρόνια, ενημερώνονται και ενημερώνουν, ασχολούνται καθημερινά, διαβάζουν βιβλία και έρευνες για το θέμα, εκπονούν νέες μελέτες, δημοσιεύουν κείμενα, καταλαμβάνουν πανεπιστήμια, μπλοκάρουν δρόμους και λιμάνια, γράφουν, μεταφράζουν, συζητάνε, αντιπαρατίθενται, φωνάζουν, τρέχουν, τρομοκρατούνται απ' το κράτος, συλλαμβάνονται, τρώνε ξύλο, απελπίζονται, σηκώνονται και συνεχίζουν, οργανώνουν εκδηλώσεις, κολλάνε αφίσες, βαράνε κατσαρόλες, παίρνουν τον λόγο, προκαλούν, ενοχλούν, και χαλάνε με κάθε τρόπο τη μακάβρια ηρεμία της δυτικής συνενοχής.

*Ο **Μάκης Μαλαφέκας** είναι συγγραφέας.